

سید الشہداء
عبدالرحمن

واحد تهران مرکز
دانشکده هنر و معماری، گروه ارتباط تصویری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش:

ارتباط تصویری (گرافیک)

عنوان:

بررسی ساختارهای اجتماعی پوسترهای لهستان دهه های اخیر

استاد راهنما:

آقای محمد هادی دانش

استاد مشاور:

خانم ویدا زواره

پژوهشگر:

فریبا شجاعی باغینی

تابستان ۱۳۹۱

تقدیر و تشکر

خدا را شاکرم که به من توان داد با همه مصائب و مشکلات بتوانم در این مسیر پر پیچ و خم گام بردارم و از محضر استاد محترم جناب آقای محمد هادی دانش راهنمایی جویم و کسب فیض نمایم. سپاس از همسر عزیزم به خاطر صبر و بردباری و با تشکر از پدر بزرگووارم و تقدیم به روح مادر مهربانم.

با قدردانی از جناب استاد ایرج یزدان پناه و سرکار خانم زهرا ابوحدیری که در این مسیر صمیمانه مرا همراهی نموده اند.

و تقدیم به همه پویندگان هنر و جویندگان معرفت در سرتا سر گیتی.

بسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایاننامه کارشناسی ارشد

اینجانب فریبا شجاعی باغینی دانشجوی کارشناسی ارشد رشته ارتباط تصویری (گرافیک) با شماره دانشجویی ۸۹۰۶۵۰۳۷۱۰۰ اعلام می‌نمایم که کلیه مطالب مندرج در این پایان‌نامه با عنوان بررسی ساختارهای اجتماعی پوسترهای لهستان دهه های اخیر حاصل کار پژوهشی خود بوده و چنان دستاوردهای پژوهشی دیگران را مورد استفاده قرار داده باشم. طبق ضوابط و رویه های جاری، آنرا ارجاع داده و در فهرست منابع و مأخذ ذکر نموده ام. علاوه بر آن تاکید می‌نمایم که این پایان‌نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح، پایین تر یا بالاتر ارائه نشده و چنانچه در هر زمان خلاف آن ثابت شود. بدینوسیله متعهد می‌شوم، در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام توسط دانشگاه، بدون کوچکترین اعتراض آنرا بپذیرم.

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ:

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم فریبا شجاعی باغینی از پایان‌نامه خود دفاع نموده و با
نمره به حروف و با درجه کارشناسی ارشد مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	پیشگفتار
۳	مقدمه
	فصل اول: کلیات طرح
۵	۱-۱- بیان مساله
۵	۱-۲- هدف های تحقیق
۵	۱-۳- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن
۵	۱-۳-۱- ویژگی های پوستر
۶	۱-۳-۲- اهمیت بررسی تصویر در طراحی پوستر
۶	۱-۳-۳- انگیزه انتخاب موضوع تحقیق
۶	۱-۴- سؤالات و فرضیه های تحقیق
۷	۱-۵- مدل تحقیق
۷	۱-۶- تعاریف عملیاتی، متغیرها و واژه های کلیدی
۱۴	۱-۷- روش تحقیق
۱۴	۱-۷-۱- برحسب هدف و نحوه گردآوری داده ها
۱۴	۱-۷-۲- روش های جمع آوری اطلاعات
۱۴	۱-۸- قلمرو تحقیق
۱۵	۱-۹- جامعه آماری و حجم نمونه
۱۵	۱-۱۰- محدودیت ها و مشکلات تحقیق
	فصل دوم: لهستان
۱۷	مقدمه
۱۸	۱-۲- تاریخ لهستان
۲۰	۲-۲- نام لهستان
۲۰	۳-۲- مردم کشور لهستان
۲۱	۴-۲- جغرافیای کشور لهستان
۲۲	۲-۴-۱- آب و هوا

۲۲	۵-۲- تاریخ معاصر
۲۳	۶-۲- ارتباطات در لهستان
۲۳	۷-۲- اقتصاد در لهستان
۲۵	۸-۲- کتابخانه های لهستان
۲۷	۹-۲- سیاست در لهستان
	فصل سوم: جنگ جهانی اول و دوم
۳۱	مقدمه
۳۲	۱-۳- نیروهای متفقین
۳۲	۱-۱-۳- متفقین در جنگ جهانی اول
۳۲	۲-۳- جنگ جهانی اول و دوم
۳۴	۳-۳- ایران در جنگ جهانی اول
۳۴	۴-۳- قحطی بزرگ در ایران در زمان جنگ جهانی اول
۳۴	۵-۳- دلایل آغاز جنگ
۳۵	۶-۳- پیش زمینه جنگ در آلمان
۳۶	۷-۳- دیالکتیک
۳۸	۸-۳- ماتریالیسم یا مادی گری
۴۱	۹-۳- ماتریالیسم دیالکتیک ماده گرایی دیالکتیکی
۴۸	۱۰-۳- ماتریالیسم تاریخی ماده گرایی تاریخی
۵۱	۱-۱۰-۳- ساختار اقتصادی جامعه
۵۳	۲-۱۰-۳- بررسی نظام های تاریخی
۵۹	۳-۱۰-۳- دو مشخصه ماتریالیسم دیالکتیکی تاریخ
۶۳	۱۱-۳- نیکیتا خروشچف
۶۳	۱۲-۳- بحران کنونی لهستان
۶۵	۱۳-۳- اتحادیه همبستگی
۶۵	۱۴-۳- دیوار برلین
۶۷	۱۵-۳- بلوک شرق
۶۸	۱۶-۳- جنگ جهانی دوم

۷۲	۳-۱۷- متفقین در جنگ جهانی دوم
۷۲	۳-۱۸- تلفات و خسارات جنگ
۷۳	۳-۱۹- دوران خوش لهستانی ها در ایران
۷۴	۳-۲۰- بلوک شوروی
۷۵	۳-۲۱- تصاویری کمیاب از جنگ جهانی دوم
	فصل چهارم: کمونیسم، سمبولیسم و سوررئالیسم
۷۷	مقدمه
۷۸	۴-۱- پیرامون واژه کمونیسم
۷۹	۴-۲- کمونیسم
۸۰	۴-۳- کمونیسم یک ساختار اجتماعی
۸۳	۴-۴- تاثیر کمونیسم بر پوسترسازی لهستانی
۸۵	۴-۵- قرن بیستم و جلوه هایی از هنر نو گرا
۸۵	۴-۶- سمبولیسم
۸۷	۴-۷- فراواقع گرایی یا سوررئالیسم
۹۰	۴-۸- اصول فراواقع گرایی
	فصل پنجم: نویسندگان، شاعران و هنرمندان لهستان
۹۲	مقدمه
۹۳	۵-۱- نویسندگان
۹۳	۵-۱-۱- جرسی نیکودم کوزینسکی
۹۳	۵-۱-۲- ریشارد کاپوشینسکی
۹۳	۵-۱-۳- هالینا پوشویاتوسکا
۹۵	۵-۱-۴- استانیسلاو لم
۹۶	۵-۱-۵- ایزاک بشویس سینگر
۹۶	۵-۱-۶- اسلاومیر مروژک
۹۸	۵-۱-۷- میلان کوندرا
۹۹	۵-۲- شاعران اهل لهستان
۹۹	۵-۲-۱- ویسواوا شیمبورسکا

۱۰۰	۳-۵- هنرمندان لهستان
۱۰۰	۱-۳-۵- بُمبِرگ، دیوید
۱۰۰	۲-۳-۵- بِلْمِر، هانس
۱۰۰	۳-۳-۵- چیس لُویس، رُمان
۱۰۱	۴-۳-۵- دودزینسکی، آندره بی
۱۰۱	۵-۳-۵- کُڈوِیتسکی، دانیل نیکلاس
۱۰۱	۶-۳-۵- مارکوسی، لویی
۱۰۲	۷-۳-۵- ساوکا، یان
۱۰۲	۸-۳-۵- تُوْرگُف، جک
۱۰۲	۹-۳-۵- نادِلْمَن، اِلی
	فصل ششم: پوستر
۱۰۴	مقدمه
۱۰۵	۱-۶- پوستر
۱۰۸	۱-۱-۶- ویژگی پوسترهای لهستان
۱۱۰	۲-۶- رسالت مکتب لهستان
۱۱۱	۳-۶- دوسالانه ورشو
۱۱۱	۴-۶- تاریخچه پوستر در لهستان
۱۱۵	۵-۶- نگاهی به هنر پوستر لهستان
۱۱۶	۱-۵-۶- پوسترهای تبلیغاتی
۱۲۰	۲-۵-۶- پوسترهای دهه ۲۰ و ۳۰ جنگ جهانی
۱۲۲	۳-۵-۶- پوسترهای پس از جنگ دوم
۱۲۳	۶-۶- نسل جدید طراحان لهستان
۱۲۴	۷-۶- تاریخچه انیمیشن لهستان
۱۲۷	۸-۶- میروسلاوکیوویچ
۱۲۸	۹-۶- مکتب سینمای لهستانی
۱۳۰	۱۰-۶- پوسترهای فیلم در لهستان
۱۳۳	۱۱-۶- سبک پوسترهای سینمایی

۱۳۶	۱۲-۶- طراحی پوستر در فرانسه
۱۴۲	۱۳-۶- استاسیس ایدر گویچیوس
۱۴۶	۱۴-۶- یان ملودوژنیک
۱۴۸	۱۵-۶- هنریک، تماشوسکی
۱۵۷	۱۶-۶- یان، لیتزا
۱۶۱	۱۷-۶- فرانتیشک، استاروویسکی
۱۶۳	۱۸-۶- آلكسیون، یان یارومیر
۱۶۴	۱۹-۶- والدمار، سویرژی
۱۶۶	۲۰-۶- آندره، کلیموفسکی
۱۶۸	۲۱-۶- لی ویت - هیم
۱۷۰	۲۲-۶- هنریک، برلویی
۱۷۱	۲۳-۶- رومن، شسلویچ
۱۷۵	۲۴-۶- میشسلاو گروسکی
۱۷۸	۲۵-۶- میشل باتوری
۱۹۸	۲۶-۶- لیش ماژوفسکی
۱۹۰	۲۷-۶- ویکتور سادوسکی
۱۹۲	۲۸-۶- میچسلاو واشیلفسکی
۱۹۶	۲۹-۶- ویکتور گورکا
۲۰۰	۳۰-۶- ویسلاو والکوسکی
۲۰۵	۳۱-۶- رافائل البینسکی
۲۰۹	۳۲-۶- اریک لیبسون
۲۱۰	۳۳-۶- یوجین گتا ستانکیوسکی
۲۱۶	۳۴-۶- مارسالک گرزگورز
۲۱۹	۳۵-۶- هوبرت هیلچر
۲۲۲	۳۶-۶- آندره پاگوسکی
۲۲۴	۳۷-۶- جاکوب ارول
۲۲۷	۳۸-۶- فانگور وجسیش
۲۲۹	۳۹-۶- ویتولد جانوسکی

۲۳۰	۶-۴۰- جایگاه تصویرسازی در طراحی پوستر
۲۳۳	۶-۴۱- جایگاه تصویرسازی در طراحی پوسترهای فرهنگی
۲۳۴	۶-۴۲- جایگاه تصویرسازی در طراحی پوسترهای سیاسی
۲۳۵	۶-۴۳- جایگاه تصویرسازی در طراحی پوسترهای اجتماعی
۲۳۶	۶-۴۴- جایگاه تصویرسازی در طراحی پوسترهای تجاری
۲۳۸	نتیجه گیری
۲۴۱	منابع و ماخذ

چکیده

این پژوهش به منظور بررسی ساختارهای اجتماعی پوسترهای لهستان در دهه های اخیر مورد بررسی قرار گرفته است.

در این تحقیق رابطه تصویر و نوشتار در پوسترهای منطقه لهستان از بعد ساختار و ترکیب بندی و کارکرد رنگ ها در پوستر، فونت ویژگی های آن، مورد بررسی قرار گرفت که به منظور دستیابی به منابع از روش جمع آوری اطلاعات کتابخانه ای استفاده گردید و نحوه گردآوری داده ها، توصیفی و بر اساس نوع ارتباط بین متغیرها مورد ارزیابی قرار گرفت.

جامعه آماری در این پژوهش را مجموعه ای از افراد که دارای صفات مشترک از نظر پوسترسازان، تصویرگران، طراحان بوده انتخاب و مورد ارزیابی قرار گرفتند.

نتایج حاصل از این پژوهش بیانگر این است که استفاده از تصویرسازی می تواند بر نشانه ها و سمبول ها، ذهن مخاطب رابطه ای تصویری و تحلیلی ایجاد نماید. لذا بر ضرورت تصویر در پوستر با توجه به این که این مسئله می تواند در مسائل اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و هنری هر جامعه تاثیر گذار باشد تاکید می گردد.

واژه های کلیدی:

تصویرسازی، تکه چسبانی، گرافیک، پوستر، پوستر لهستان.

پیشگفتار

گرافیک لهستان بر روی ویرانی‌های پس از جنگ بنا شد. طراحان لهستانی دریافته بودند که برای گذاشتن بیش‌ترین تاثیر بر مخاطب باید ارتباط بین تصویر و موضوع را به شکلی روشن با نزدیک شدن به ماهیت پیام در طرح‌هایشان به کار گیرند. استفاده از ریتم، خطوط سیال و فرم‌های رنگی و زینتی از مشخصه‌های پوسترهای سال‌های آغازین این جنبش هستند. از ابتدای این حرکت در لهستان، منتقدان هنری در پاریس، ونیز و مونیخ آن را به رسمیت شناخته و شاخصه‌های ممتاز به کارگیری عناصر بومی را در آن ستودند.

این پژوهش تلاشی است برای شناخت تاریخ لهستان، هنرمندان آن، تأثیر کمونیست و ماتریالیسم در به وجود آمدن آثار هنری.

برای یک گرافیست که نگاهی نقادانه به مسائل جامعه خود دارد و برخوردی موشکافانه، بررسی یک پوستر می‌تواند وقایع جامعه را بازتاب داده و انعکاسی از فکر و روح جامعه باشد.

مقدمه

تمام سوال هایی که مسائل سیاسی، تاریخی، اجتماعی لهستان را در بر دارد مورد بررسی قرار گرفته و در بخش های مختلف به آن پرداخته شده است و سعی شده در رابطه با دنیای هنر و هنرمندان معاصر لهستان و ارتباطات بین رشته ای مطالبی آورده شود.

- آیا تاریخ معاصر چه قبل و چه بعد از فروپاشی لهستان تحت تأثیر رژیم کمونیست بوده است؟ و ایدئولوژی یک پرده آهنین محسوب می شده است؟

- هنرمندان در چه دوره ای تحت تأثیر کمونیست بودند آیا همه هنرمندان از کمونیست تأثیر پذیرفتند؟

- علت این همه تغییر و تحول در پوستر چیست؟

- سبک و سیاق تغییراتی که از لحاظ رنگ، فرم و محتوی فکری (تحولات اجتماعی) که در طی زمان به وجود می آید به چه عواملی بستگی دارد؟

- علت تغییر موضوع پوسترها چیست؟

- پوسترها با فضای سیاسی چه ارتباطی دارند؟

- تغییر و تحولات پوسترها در روابط بین فرهنگی با سایر ملت ها چگونه بوده است؟

- خلاقیت های فردی هنرمند پوسترساز در ایجاد تغییرات محتوایی و بصری چه تأثیری گذاشته است؟

فصل اول:
کلیات طرح

۱-۱- بیان مساله

تصویر سازی جدا از ارزش های مستقلی که دارد به راحتی می تواند توان و ارزش های خود را در اختیار سایر عرصه های هنری به ویژه گرافیک قرار دهد و نباید آن را به عنوان بخشی جدا از طراحی قلمداد کرد. چرا که در تمامی بخش های گرافیک تصویر سازی می تواند از اصلی ترین قسمت های آن اثر باشد. نقشی که تصویر سازی در انتقال پیام تصویری به مخاطب دارد می تواند از هر تکنیک و روشی رساتر و گویاتر باشد.

پوسترها، اطلاعاتی را برای ما فراهم می نماید که به دلیل انسجام بالای آن ها، قابلیت فهم آن از لحاظ رعایت ساختار و ترکیب بندی، کارکرد رنگ، نوع فونت، عناصر نشانه ای و نوع مخاطب قابل فهم تر می شوند. لذا گرافیکست ها نیازمند ابزاری هستند تا به کمک آن بتوانند این اطلاع رسانی را سرعت بخشند. لذا حائز اهمیت است که؛ چگونگی قرارگیری این عناصر در کادر از ویژگی های خاصی برخوردار باشد.

۱-۲- هدف های تحقیق

هدف از انجام این تحقیق، فراهم آوردن فضایی در محیط گرافیک برای به کارگیری هر چه بیشتر از تصویر و تصویر سازی به ویژه در پوستر سازی معاصر ایرانی که ضایعه ای است بسیار جدی، هدف بررسی این نقص بوده و تحقیق درباره چگونگی رفع این مشکل. البته ناگفته نماند که منابع در این بخش بسیار محدود بوده و سعی شده تا با تجزیه و تحلیل پوسترهای لهستان به نتیجه گیری درستی برسیم.

۱-۳- اهمیت موضوع تحقیق و انگیزش انتخاب آن

۱-۳-۱- ویژگی های پوستر

پوستر ها، ارائه کنندگان کلیدی و اصلی اطلاعات تصویری در ارتباط با مخاطبان هستند. تصویر سازی قابلیت های فراوانی را داراست و تصویر سازان در بخش های مختلفی از جمله تصویر سازی جلد کتاب، تصویر سازی کتاب کودک و نوجوان و بزرگسال، تصویر سازی تبلیغاتی، تصویر سازی آموزشی، تصویر سازی فرهنگی، تصویر سازی سیاسی و... فعال هستند. متأسفانه در

ایران هنگامی که از تصویر سازی اسمی برده می شود افکار معطوف به تصویرسازی کتاب به خصوص تصویر سازی کتاب کودک و نوجوان می گردد. در این تحقیق پژوهنده قصد دارد تا نقش تصویر را در پوستره‌های لهستان که یکی از زیر مجموعه های تبلیغات است را بررسی کند.

۱-۳-۲- اهمیت بررسی تصویر در طراحی پوستر

پوسترها، اطلاعاتی را برای مخاطبان فراهم می نمایند که به دلیل استفاده از تصویر و نوشته، قابلیت فهم آن را برای همه اقشار جامعه فراهم می نماید. لذا حائز اهمیت است که؛ در تمامی عرصه ها اعم از سیاست، تبلیغ، فرهنگ و... فعال و دارای اهمیت باشد. تصویر در پوستر مقام اول را دارد و نوشته ها غالباً در خدمت بیان تصویری هستند. نوع ترکیب بندی و میزانیاز تصاویر و نوشته ها، کمپوزیسیون یا ترکیب بندی اثر را به وجود می آورند.

۱-۳-۳- انگیزه انتخاب موضوع تحقیق

تصویر در پوستره‌های لهستان پهنای وسیعی دارد و باید هنرمندان ما به این مسئله دقت بیشتری بکنند. - در یک پوستر باید ابتدا به ساختار و ترکیب بندی آن توجه ویژه ای کرد. - کارکرد رنگ در یک پوستر باید قابل درک باشد. امکان دارد رنگ در یک پوستر کارکرد نشانه ای داشته باشد.

- در یک پوستر نوع فونت یا دست نویس است یا از فونت آماده استفاده شده است و از اهمیت خاصی برخوردار است و محل قرارگیری فونت نقش خاصی را در طراحی پوستر ایفا می کند. - از دیگر عناصری که در یک پوستر حائز اهمیت است عناصر نشانه ای، نوع مخاطب، میزان وفاداری آن به طبیعت است.

۱-۴- سوالات و فرضیه های تحقیق

۱. نگاه فرهنگی مردم لهستان در ارائه تخیلات و تصاویرشان چگونه است؟
۲. دوره اوج طراحی پوستر لهستان چه دوره ای است و شرایط شکوفایی آن دوران چه چیزهایی بوده است؟
۳. دسته بندی های موضوعی پوستره‌های لهستان چیست؟
۴. لهستان در دوران معاصر بعد از پیوستن سیستم اقتصاد باز (بازار) تأثیرات هنری که پذیرفته چه اثری روی پوستره‌های فعلی گذاشته است؟
۵. آیا جغرافیای سیاسی لهستان و اثرات آن بر تولید آثار گرافیکی به خصوص پوستر تأثیرگذار بوده است؟

۱-۵- مدل تحقیق

مکتب پوستر سازی لهستان، بر زمینه های متنوعی از فلسفه و علم و مذهب و سیاست تأثیرگذار بوده است و هدف این پژوهش چگونگی ساختار تصویری بر پوسترهای لهستان است. این تحقیق کاربردی، به روش توصیفی - تحلیلی و شیوه کتابخانه ای صورت پذیرفته است و موضوع آن در حیطه رشته گرافیک است.

پوستر جایگاه مفهومی در بین آحاد جامعه چه از نظر عامه و یا افراد متخصص داراست. اصول پوستر های لهستان استفاده از کلاژ (تکه چسبانی) و تلفیق تصویر و عکس و نوشته در پوسترها است.

۱-۶- تعاریف عملیاتی، متغیرها و واژه های کلیدی

۱. پوستر^۱ (فرانسوی: آفیش)

گونه ای از هنرهای گرافیک است با سابقه بسیار قدیم در تخته اعلان، آگهی دستی، برگه نمایش، باسمه چوبی و جز این ها. ولی از زمان ابداع لیتوگرافی رنگی با ویژگی های جدید (مثلاً: طرح ساده و رنگ های تند) مطرح شده است.

اگر چه نخستین پوستر انگلیسی توسط فردریک واکر به روش حکاکی روی چوب تهیه شد (۱۸۷۱)، ژول شره فرانسوی را باید (پدر هنر پوستر)، دانست. سپس، تولوز - لوترک تحت تأثیر شره، و با بهره گیری از باسمه های ژاپنی عرصه تازه را در برابر هنر پوستر گشود. می توان گفت که توده مردم از این طریق با جنبش های هنری سده بیستم بدون دشواری ارتباط برقرار کرد.

پس از جنگ جهانی دوم، هنر پوستر در مراکز تحول اولیه اش (فرانسه، انگلستان، روسیه و آلمان) محدود نماند. به خصوص، هنرمندان لهستانی، کوبایی، ژاپنی، و بسیاری کشورهای "جهان سوم" در این عرصه درخشیده اند. توماشوفسکی، لیتسا، چیس لویس (لهستانی)؛ هیجی کاتا، فوکودا (ژاپنی)؛ بلتران، مارتینس (کوبایی)؛ نیتسولی (ایتالیایی)؛ اونگرر، فُلن (فرانسوی)؛ هُلگر ماتیس (آلمانی)، گلیرز، ماکس (آمریکایی)، از جمله نام های مهم در تاریخ پوستر دهه های اخیر به شمار می آیند.

در ایران نیز از دهه ۱۳۴۰/۱۹۶۰ ش، هنر پوستر با آثار مرتضی ممیز و چند طراح گرافیک با استعداد، وارد مرحله تحول جدی خود شد. تا به امروز، پوسترسازان ایرانی نمونه های ارزنده ای از هنر خود را ارائه کرده اند؛ گر چه هنوز نمی توان از مکتب "پوستر ایرانی" سخن به میان آورد.

¹ Poster

۲. ارتباط

ارتباط از نظر لغوی واژه ای است عربی از باب افتعال که در فارسی به صورت مصدری به معنای پیوند دادن، ربط دادن و به صورت اسم به معنای پیوستگی، پیوند و رابطه استفاده می شود. ارتباطات در گذشته نیز در اندیشه های انسان ها وجود داشته و انسان های قدیم همواره به دنبال برقراری این مهم بوده اند که در طول زمان توسعه پیدا کرده و حوزه های مختلفی از جمله فرهنگی، اقتصادی، روانشناسی و... را در بر گرفته است.

ارسطو ارتباط را اقناع دیگران بیان می کند و اظهار داشته که ارتباط از هر راه و یا هر وسیله ای که امکان داشته باشد مایل است که طرف مقابل یا مخاطب خود را تحت اثر و نفوذ در آورد.

کلمه ارتباط که در علوم ارتباطات به کار می رود، مفاهیم گوناگونی نظیر انتقال آگاهی ها و نظریات، عواطف، مهارت و ... با استفاده از نمادها، واژه ها، تصاویر و... است که ارتباط نامیده می شود.

اگر نظری به کل تاریخ بیندازیم تا قبل از رنسانس، مطالعاتی که در این مقوله انجام می شده به طور غیر مستقیم مورد توجه واقع می شد. در این مطالعات عنصر اصلی مورد نظر (اندیشه های انسانی) یا (محتوا) بود که به دنبال اختراع چاپ، افزایش تعداد استفاده کنندگان، مطبوعات و... پدید آمد.

امروزه هنرهای تجسمی، موسیقی، دست نوشته ها، کتاب ها، روزنامه ها و عکس ها مهم ترین وسایل ارتباطی محسوب می شوند. اختراع خط تجسمی با تصاویر و شکل های خاص نظیر هیروگلیف و بعدها چاپ انقلاب بزرگی را در زمینه وسایل ارتباطات انسانی به وجود آورد.

ارتباطات به موازات تحولات اقتصادی و اجتماعی دو قرن اخیر و مسائل جدیدی از جمله پیشرفت های هنرهای تجسمی، تلگراف، فاکس، ماهواره، رایانه... قدم برداشته است.

امروزه آژانس های بین المللی جدی با بهره گیری از هنرمندان مختلف خصوصاً گرافیکست ها، عکاسان و... خبرها را به صورت روزنامه یا از مطبوعات ماهوارهای فی البداهه در اختیار مصرف کنندگان قرار می دهند. ارتباط به معنای امروزی خود دوره هایی را شامل می شود.

۱- ارتباط به مفهوم انتقال اندیشه انسانی (پیش از رنسانس) یعنی هر کس تلاش می کند که محتوای پیام خود را که در واقع اندیشه انسانی خود اوست به دیگران انتقال دهد.

۲- ارتباط پس از اختراع چاپ که بسیار اهمیت دارد و حجم انبوهی در اختیار دیگران قرار می گیرد. این عصر، عصر ارتباطات نامیده می شود و تحولات گوناگونی را در برداشته که به سه دوره اصلی تقسیم می شود:

۱- دوره شفاهی (تمدن باستان بدون خط)

۲- دوره مکتوب (تمدن دارای خط)

۳- دوره الکترونیک (دوران معاصر)

وسایل ارتباطی تحت تاثیر تغییرات اجتماعی و اقتصادی محیط زندگی انسان است و نوع ارتباط نیز به نوع نگرش آن ها و توانائی های انسان بستگی دارد.

۴- هنر ارتباط تصویری (گرافیک) سهم عمده ای را در ایجاد ارتباطات بشریت دارد که هر دو با هم از ابتدا تا امروز قدم برداشته و به نقطه امروزی رسیده اند. پس، بررسی و مطالعه و پژوهش در رابطه با این مقوله در شناخت ارتباطات بسیار اهمیت دارد.

۳. تصویر سازی

گرافیک زبان اختصار و خلاصه گویی و زبان تصویری مشترک بین الملل مختلف است. زمانی که در غارها انسان های اولیه برای بیان منظور خود و برقراری ارتباط با دیگران تفکرشان را با استفاده از تصویرسازی به شکل یک شیوه نمود پیدا کرد و طی سالیان به دلیل محدودیت ابزار و شیوه های دیگر، بقای خود را برای بیان مفاهیم در گرافیک حفظ کرد. با ابداع خط و به کارگیری آن در کنار تصویر و بعدها با اختراع دوربین عکاسی و استفاده از عکس راه برای شیوه های دیگر از جمله تایپوگرافی و عکاسی باز شد، اما محدودیت های که دوربین عکاسی دارد اجازه نمی دهد که در همه موارد آن را به کار بگیریم. مثلاً برای نمایش اندام های داخلی بدن در یک پوستر پزشکی، یا نمایش اجزای داخلی اتومبیل و موتور در صنایع اتومبیل سازی جز تصویرسازی راه دیگری نیست. موارد دیگری از کاربردهای گرافیک که استفاده از تصویرسازی را می طلبد تبلیغات مربوط به کودکان است. خصوصیت استفاده از خط های ساده و رنگ های شاد و کودکانه و اغراق در نمایش محصولات باعث می شود که برای جلب نظر کودکان، یا در رساندن مفاهیم مربوط به کودکان و یا جلب توجه مشتریان و ماندگاری در ذهن از تصویرسازی می توان استفاده و از آن در طراحی برای چاپ فلکسو و هلیو نام برد. در این موارد که چاپ به شکل رول و روی مواد لغزنده مانند bopp انجام می شود بهتر است به جای عکس از تصویرسازی به شکل رنگ های تفکیکی استفاده شود. وقتی گرافیک به نقاشی نزدیک می شود در حوزه تصویرسازی خود را معرفی می کند. تفاوت تصویرسازی با نقاشی در شخصیت پردازی قوی و جنبه روایی و داستانی و موضوعی بودن آن است. تصویرسازی با تاکید بر نشانه ها و سمبول ها با ذهن مخاطب رابطه ای تصویری و تخیلی ایجاد می کند و با پیوند تخیل و واقعیت هارمونی و تاثیر بصری عمیقی بر جای می گذارد. پس تصویرسازی فضای خلاقانه و استعاره های ایجاد و تخیلات بیننده را تحریک می کند و او را به لذت

گرفتن پیام به طور غیر مستقیم و اشاره ای می رساند. یک تصویرساز ماهر در حقیقت شاعری است که با توانمندی زیاد از استعاره و اشاره های غیر مستقیم استفاده می کند، ذهن را درگیر کشف موضوع می کند و باعث می شود که پیام ارسال شده تا مدت ها در ذهن باقی بماند. یک پوستر تبلیغاتی بدون ایده خلاقانه و فضاهای استعاره ای فقط مدت کوتاهی اعتبار دارد و به محض اطلاع رسانی عمرش به پایان می رسد، اما اگر در آن از فضاهای اشاره و کنایه ای ماهرانه استفاده شود سال ها در ذهن جای می گیرد. تصویرسازی می تواند یک عکس باشد، عکسی که در واقع به طور عینی وجود ندارد بلکه زمانی که هنرمند تخیلاتش را با واقعیت در هم می آمیزد پدید می آید.

زمانی تصویرسازی با تایپوگرافی آمیخته می شود و با استفاده از یک نشانه، فرم یا استعاره، حروف را به جنبه تصویری نزدیک می کنیم. در این جا معنا و مفهوم تصویری کلمات و حروف خود را قبل از خوانده شدن یا همزمان با خوانایی نشان می دهد، از این نمونه می توان به لوگوی Families و Mother and child اشاره کنیم که کار هنرمندانه "هرب لوبالین"، گرافیست آمریکایی است. برای یادگیری و استفاده از استعاره و نشانه باید دید قوی داشت و برای تقویت دید و نگاه کردن به اشیاء از زاویه دیگر، باید یاد بگیریم که چگونه این تشابهات ظاهری یا مفهومی را ببینیم، کشف کنیم یا با تغییراتی ایجاد نماییم.

۴. پوستر لهستان^۱

در سال های پس از جنگ جهانی دوم، موج پوستر سازی در لهستان بالا گرفت. دیری نگذشت که مکتب پوستر لهستانی به مکانی رفیع در هنر معاصر جهان دست یافت. در واقع، پس از تغییر اوضاع سیاسی و اجتماعی کشور، نه فقط لزوم هماهنگی کردن پوستر با نیازهای جدید پیش آمد، بلکه خود پوستر نیز می بایست برنامه جامع همگانی کردن فرهنگ را باز تابد. بدین سان، تحت حمایت دولتی و مردمی، و با ابتکار عمل و استعداد طراحان، زمینه مناسبی برای تجربه و نوآوری مهیا شد.

ویژگی مکتب پوستر لهستانی فقط در این نیست که از هنر قومی و دستاوردهای نقاشی بهره می گیرد، بلکه عمدتاً بدان سبب ریشه در رویکردی شخصی و عاطفی دارد. عوامل تعیین کننده ای چون فرد گرایی بارز - که از مشخصات روحیه لهستانی به شمار می آید - و طرز نگرش رمانتیک - که سال ها بر تاریخ فرهنگ این کشور اثر نهاده است - نوعی بینش درونی، خرد گریزی، آزادی تداعی، و شهود خلاقه را در هنرمند پوسترساز به وجود آورده اند. بنابر این، از دید هنرمند لهستانی، پوستر صرفاً وسیله ارائه موضوعی از پیش تعیین شده تلقی نمی شود؛ بلکه حاوی تفسیر و اظهار نظر فردی او نیز هست. این طرز تلقی که پوستر را در مرز میان هنر ناب و یک واسطه ارتباط

^۱ POLISH POSTER